

az is, ha megállapítom ezek rendjén, hogy Erdély az azonos kultúra jogán az anyaország szerves része volt a legsötétebb őskortól kezdve, s ha dák és római kutatásaim rendjén hozzájárulok a dákoromán kontinuitás kérdésének felszámolásához. A föld nem hazudik, a föld híven megőrizte mindama népek emlékeit, amelyek valamely pontján valamikor megtelepedtek, ott éltek s dolgoztak, és csakis e leletek mondják meg nekem a kétszerkettőt. És ki merné kétségbevonni, hogy szorosan a magyarságtudomány körébe vág az is, ha a máramarosmegyei Budescu-Mare román juhászatának román etimológiai szótár segítségével megfejtett szókincsével támasztom alá az erdélyi románság eredetéről és hirdetett „dákoromán“ történeti felfogás tarthatatlanságát? Ezzel is a dákoromán kérdés felszámolását segítjük elő.

Kérve a tek. Választmányt, hogy jelentésemet tudomásul venni szíveskedjék, vagyok mély tisztelettel

Kolozsvár, 1944. január 2.

DR. ROSKA MÁRTON
egyetemi ny. r. tanár,
igazgató

Jelentés

az Ásvány- és Kőzettár 1943. évi állapotáról

A lefolyt 1943. évben meglehetősen léptekkel haladtak előre az Ásvány- és Kőzettár helyreállítási munkálatai. Legnagyobb részét megvalósítottuk az 1943. évi munkatervben kitűzött célokat. Befejeztük a nagy ásványrendszertani gyűjteményben az ásványok és kőzetek szétválasztását, az ásványok sorrendjének végleges megállapítását, az ásványok cédulázását és leltározását. Végefelé járnak a munkálatok a másik múzeumi teremben levő regionális ásványgyűjteménynél is, ahol különösen nagy rendetlenség volt. Teljesen össze-vissza volt az egész anyag hányva. Nemesak az erdélyi előfordulások neveit változtatták át, de az ásványok céduláit is összecserélték a 22 év alatt. Sok ásványt kellett és kell még külön meghatározni. Ez amiatt is igen hosszas dolog, mert e tekintetben csakis sajátmagamra támaszkodhatom, pedig egyetemi teendőim is erősen lekötnek. Beleltároztuk az új regionális ásványgyűjtemény anyagát is, amelyet már csak az Intézet mikroszkopi folyosóján tudtam elhelyezni.

A helyreállítási, rendezési munkálatoknak igen nagy akadálya a két gyűjteményi helyiség és a mikroszkopi folyosó kicsiny volta. Ennek a következménye az, hogy még a legértékesebb ásványok közül is igen sokat csak az üveges szekrények alsó elzárt fiókjában tudtam elhelyezni. A nagyközönség részére való kiállítás, tehát a múzeum egyik főfeladatának a teljesítése majdnem lehetetlen a helyiségek szűk voltán kívül még azért is, mert a kiállítási szekrények nagy része egyáltalában nem megfelelő. Régi, ócska szekrények ezek, amelyeknek egyrésze a hagyomány szerint még a guberniumtól származik. A kiállításra mindenestre alkalmatlanok. A mai viszonyok között még gondolni sem lehet

arra, hogy ezeknek a rendkívül értékes és tanulságos ásványoknak akár egy kis részét is úgy állítsuk ki, ahogyan egy modern múzeumban kellene, tehát hogy minden egyes ásványt, illetőleg ásványcsoportot magyarázószöveggel, képekkel és az előfordulási helyekről felvett fényképekkel lássunk el.

Mindössze a regionális ásványgyűjtemény egyrészét tudtam jobban megfelelő, újabb szekrényekben kiállítani, de ezeknek a fiókjait is tele kellett halmozni érdekesnél érdekesebb előfordulású ásványokkal, amelyek üveg alá már nem fértek el. De már ezek is tele vannak úgy, hogy az ásványok közül sok kiszorult az Intézet alagsorába, ahol zárt szekrényekben raktárszerűleg helyeztem el. A regionális gyűjtemény másik része szintén régi, egymástól különböző, kisebb nagyobb szekrényekbe van berakva.

A leginkább bántó az, hogy a legújabb értékes szerzemények legnagyobb részét már csak zárt fiókban tudtam elhelyezni, pedig ezek valóban érdekes előfordulású példákat tartalmaznak.

Az Intézet első folyosóján levő terminológiai ásványgyűjteménynek a leltározása most folyik.

Múlt évi jelentésemben már említést tettem a kőzetrendszeri gyűjteményről. E gyűjtemény tárgyainak, valamint a regionális kőzetgyűjtemény kőzeteinek leltározását is befejeztük. Ezek a gyűjtemények az Intézet kőzettani laboratóriumában vannak elhelyezve úgy, hogy nemcsak az üveg alá kiállított sorozatok vannak összezsúfolva, de tele vannak az alsó zárt fiókok is. A kiállítás itt olyan, hogy a rendszeri részben az ásványos és vegyi összetételt mutató táblácskákat is elhelyeztük a vezetőcédlákon kívül, de még hátra van, hogy az egyes kőzetek ásványos alkotását képekben és mikrofotografiákban is ábrázoljuk, előfordulási viszonyait megfelelő képekkel, festményekkel is illusztráljuk. Ez feltétlenül szükséges ahhoz, hogy a kiállítást szemléltetővé tegyük. Sok mindent pótol egy-egy kép, ez a nagyközönség okulására is különösen fontos. Arról azonban szó sem lehet, a rendelkezésre álló hely kicsiny volta miatt, hogy a regionális kőzetgyűjteményben is hasonlóképpen járjunk el, hiszen ide még a régi, igen fontos nagy gyűjtések közül például SZÁDECZKY GYULA, XÁNTUS JÁNOS, FERENCZI ISTVÁN és mások által a múzeum részére gyűjtött példányok közül is csak nagyon keveset tudtam üveg alatt kiállítani. Ezek legnagyobb része majdnem hozzáférhetetlenül elraktározva várja a jobb jövőt, amidőn ezeket a nagy, értékes gyűjtéseket is be lehet mutatni a nagyközönségnek. Most csak a kutató szakemberek tanulmányozhatják.

A kőzetanyag legnagyobb része az alagsorban van elhelyezve, 3 elég sötét szobában, és a szintén nem világos folyosón, túlnyomó részben zárt szekrényekben, sőt egymásrahelyezett ládáknál. 45 láda rejti el ezek egy részét. Hogy ez tarthatatlan állapot, arra már rámutattam. Ezen változtatni kell már a Múzeum tekintélye érdekében is. Az Egyetemtől úgy látszik nehezen kapunk segítséget, hiszen csekély dotációból még az egyetemi tárgyakat befogadó szekrényekre sem tudunk elég fedezetet találni.

Az alagsor ásvány- és kőzetgyűjteményeinek a leltározásához is

hozzákezdettünk az év vége felé, de abba kellett hagyni pénz és segítőerő hiányában.

A helyreállítási munkálatoknál ma főleg csak egyetemi hallgatók állnak rendelkezésemre, akik pedig csak akkor tudnak dolgozni, amikor ezt tanulmányaik megengedik, tehát szünidőben és a közbeeső néhány órai szabad idejükben. Volt hónap, amelynek egy részében 10 segítő hallgató is dolgozott, és pedig lelkesen, nagy buzgalommal, bárha a közönséges napszámosénál jóval kisebb óradíjjal, más hónapokban főleg csak a múzeumi őrhelyettes.

Az egyetemi Ásvány- és Kőzettani Intézet létminimumnál is kisebbre szabott egyetemi segéderőim (1 tanársegéd és 1 gyakornok) még arra is alig elegendők, hogy a nagyszámú egyetemi hallgatóság tanításánál szükségessé vált teendőket velem együtt elvégezzék, nemhogy a múzeumi munkálatoknál kiadósabban segíthessenek. Végzett egyetemi hallgatókat, pláne kiképzett diplomás segítőerőket ma csekély díjazás mellett nem lehet megnyerni ezekhez a reggeltől estig tartó teendőkhöz, hiszen a kémiával összekötött ásványtani tanulmányok elvégzése után sokkal jobban, sőt többszörösen dotált állásokat is kaphatnak, sőt egyenesen keresik az ilyen szakban kiképzetteket. Mindaddig nem lehet számítani állandó múzeumi segéderőre, amíg az Ásvány- és Kőzettárnál is nem fog a VKM legalább egy másodosztályú múzeumőri állást rendszeresíteni.

Az év elején éppen a fent említett okok miatt igen nagy veszteség érte Táramat, annak következtében, hogy kipróbált munkaeőre, DR. ELEKESNÉ. HÉVIZI ILONA tanárnő eltávozott a Tár kötelékéből. Ez a kiváló képességű alkalmazottam már nem tudott tovább várni az őt jogosan megillető segédőri állásra, amelyre pedig Elnökségünk többször felterjesztette, és érdekében minden lehetőt megtett, de hiába. Éppen ezért jobban dotált és jobb munkabeosztású állásban helyezkedett el. Nagyon megérezte az Ásvány- és Kőzettár az ő eltávozását. Eltávozása által támadt űrt még ma sem tudtam betölteni. Immár a harmadik alkalmazottam, akit elveszték Kolozsvárra való visszatérésünk óta, mert nem tudtam nekik megfelelő állást biztosítani, amely állás pedig feltétlenül megilleti ezt a Tárat. A már közmondásossá vált késedelem miatt vesztettem el kiválóan képzett munkaeőrimet.

Innen érthető az, amit jelentésem elején említettem, hogy a huszonkét évi idegen megszállás okozta károk helyreállítása és pótlása igen hosszas dolog, mert a csoportok felállításánál és főleg pedig a kőzetek és ásványok meghatározásánál csak magamra támaszkodhatom. Jómagam éppen ezért 1940 novemberétől három teljes évet áldoztam a Múzeumnak. Feláldoztam egyetemi tanári kötelességem egyik fontos részét: tudományos munkásságomat, mert minden időmet a múzeum helyreállításával töltöttem. Így jutottam el oda, ahol ma vagyok, hogy rövidesen megnyithatom az Ásvány- és Kőzettárnak Intézetem földszintjén levő részét a nagyközönség előtt.

De még hátra van a múzeum nagyobb részének helyreállítása, amely az alagsorban zárt szekrényekben és ládáknak van elraktározva. Ez az az anyag, amely főleg Erdély területén végzett rendszeres gyűjtésekből

származik. Ha ezek, gyűjtési költségeiket tekintve, pénzértékben nem is drágábbak a földszinten elhelyezett múzeumi tárgyakkal, tudományos szempontból nézve értékesebbek. Úgy látom, hogy ha olyan gyors ütemben folytatódik a helyreállítási munkálat, mint az elmúlt 1943. évben, valószínűleg két év alatt ezeket is rendbe lehet hozni, ha annyi segítőerő fog rendelkezésre állni, továbbá kellőszámú szekrényt tudok majd beszerezni. A jobb jövő reményében folytatom tehát a helyreállítási munkálatokat.

A Tár 1943. évi gyarapodása

Vétel útján: Kupás Gyula ásványkereskedőtől 80 darab ásvány 4020 pengő értékben. — Visky Ferenc óradnai lakóstól 10 darab ásvány 10 pengő értékben. — Bányay János geológustól 44 darab ásvány és 3 darab kőzet 400 pengő értékben.

Rendszeres gyűjtés útján: BÁNYAY JÁNOS a Székelyföldről 34 drb. ásvány és 7 drb. kőzet. — TÖRÖK ZOLTÁN a Kelemen hegysegből 78 drb. kőzet. — SZENTPÉTERFY ZSIGMOND Óradna, Parajd, 160 drb. ásvány. — Szilágysomlyó és Kolozsvár környékéről 22 drb. ásvány és 32 drb. kőzet. — SZÓKEFALVI NAGY ZOLTÁN Kolibica környékéről 61 drb. kőzet. — VINCZEFFY ENDRE Kápolnásfalu vidékéről 50 drb. kőzet. — KRISÁN EDIT Borgóbeszterce vidékéről 18 drb. kőzet.

Ajándékozók sorában köszönettel említem DR. GYÖRFFY ISTVÁN és DR. BALOGH ERNŐ professzor urak, VASITSEK ZSIGMOND bányaigazgató úrnak és DR. TELEKI GÉZA gróf úrnak nevét, akiknek ajándékából 6 darab értékes ásvány- és kőzet került gyűjteményünkbe.

Kolozsvár, 1944 január 10.

DR. SZENTPÉTERY ZSIGMOND
tárigazgató

Jelentés

a Föld- és Őslénytani Tár 1943. évi állapotáról

A Tárnak abban a kedvezőtlen állapotában, melyről az 1942. évről szóló jelentésemben számoltam be, az 1943. év nem hozott semmi változást. Az eredendő baj, a Tár elhelyezésének elképzelhetetlenül szűk volta, továbbra is változatlanul fennáll. Nem felesleges most újból és még nagyobb nyomatékkal hangoztatni a Tár helyiségeinek elégtelenségéből és már fekvésének kedvezőtlenességéből is eredő nyomorúságát, mely eleve megöli az igyekezet minden jószándékát. a munkának minden kedvét és reményét, mert ezeknek a nagy tudományos és múzeális értékű anyagoknak jelenlegi zsúfolt raktárából valaha is igazi, a nyilvánosságának megnyitható Tár nem lesz addig, míg erre alkalmas helyiségekhez nem jut.

Ma a rendelkezésre álló helyiség nemcsak lehetetlenül szűk, de e mellett fekvése is a lehető legrosszabb. Tudott dolog ugyanis, hogy a Tár, s vele együtt az egyetemi Földtani Intézet a központi egyetem